

Mdi Angie Motsekga,
Tona ya Thuto ya Motheo

Mna Enver Surty.
Motlatša-Tona ya
Thuto ya Motheo

Dipukutšhomo tše di tšweleditšwe go thuša bana ba Afrika-Borwa ka tlase ga boetapele bja Tona ya Thuto ya Motheo. Mdi Angie Motsekga, le Motlatša-Tona wa Thuto ya Motheo. Mna Enver Surty.

Rainbow Workbooks di bopa karolo ya mohlwaela wa tsenogare woo maikemišetšo a wona e lego go kaonafatša mošomo wa barutwana ba Afrika-Borwa bao ba lego mephatong ye tshela ya mathomo. Projekte ye. bjalo ka ge e le ye nngwe ya dinepokgolo tša Dithulaganyo tša go Diragatša tša Mmušo. e kgonne go diragala ka thekgo ya mašeleng a go tšwa. ka ntle le go kgokgona go Sešegotlotlo sa Bosetšhaba. Se se kgontšhitše Kgoro go dira dipukutšhomo tše. ka maleme ka moka a semmušo. ka ntle ga gore Kgoro e lefe.

Re hutša gore barutiši ba tla holega ka dipuku tše mošomong wa bona wa tšatši ka tšatši wa go ruta. le go kgonthiša gore barutwana ba kgona go fetša lenanethuto. Re hlokometše gore re hlahle barutiši ditirong ka moka ka go tsenya maswao a ditaetši ao a laetšago seo morutwana a swanetšego go se dira.

Re tloga re hutša gore bana ba tla ipshina ka go dira mešomo ye e lego ka mo dipukwaneng tše ge ba dutše ba gola, ba ithuta, le gore wena, morutiši. o tla ipshina le bona mo lethabong la go ithuta.

Re kganyogela lena, barutiši, le barutwana ba lena, katlego. ka tšhomiso ya dipukutšhomo tše.

ISBN 978-1-4315-0279-0

LIFE SKILLS IN SEPEDI
GRADE 3 – BOOK 1
TERMS 1 & 2

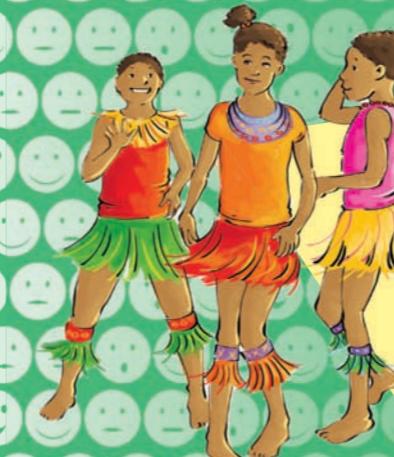
ISBN 978-1-4315-0279-0

THIS BOOK MAY
NOT BE SOLD.

E boaleditšwe
ebile e sepelelana
le CAPS

Mphato wa

3

Mabokgoni a Bophelo ka SEPEDI

Puku ya I Kotara ya I&2

Leina:

Phapoši:

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Diteng

Kotara ya 1 Letlakala

1	Ka ga Nna.....	2
2	Sekolo sa rena.....	4
3	Tšohle ka ga nna	6
4	Go gola ka mmele le ka meng-waga	8
5	Maikutlo	10
6	Dilo tše ke di ratago.....	12
7	Maikutlo	14
8	Go itekola	16
9	Maphelo le thušo ya potlako ...	18
10	Dintho tše mollo	20
11	Go hlokomela mmele wa ka	22
12	Go itlhokomela.....	24
13	Tlhokomelo ya mmele.....	26
14	Ditokelo le maikarabelo	28
15	Ditokelo le maikarabelo	30
16a	Matšatši a sedumedi le matšatši a mangwe a bohlokwa	32
16b	Go lekola	33

Kotara ya 2 Letlakala

17	Dijo tša phepobotse	34
18	Mekgwa ya rena ya go ja.....	36
19	Mekgwa ye mebotse ya go ja	38
20	Go ja gabotse	40
21	Dikhukhwanyane	42
22	Ka ga dikhukhwanyane gape....	44
23	Madulo a dikhukhwanyane	46
24	Bontšha mošomo wa gago ka go ikgantšha	48
25	Leboo la bophelo.....	50
26	Leboo la bophelo.....	52
27	Seruiwaratwa sa ka	54
28	Go hlokomela tikologo ya rena.....	56
29	Go risaekela.....	58
30	Matšatši a ditumelo le a mangwe a bohlokwa	60
31	Mafelo a go fapana a go rapela.....	61
	Setifikeiti	62
	Pukuntšu ya ka	63

Matsatsikgwedi a bohlokwa a 2015

Pherekong

1 Pherekong Letšatši la Ngwaga wo Mofsa
31 Pherekong Letšatši la Bana ba Mekgothereng

Dibokwane

2 Dibokwane Letšatši la Lefase la Mohlakamotala
14 Dibokwane Letšatši la Baratani

Moranang

3 Moranang Labohlano la go Bapolwa ga Morena Jesu Kriste
4 – 11 Moranang Paseka

5 Moranang Lamorena la Tsogo ya Morena Jesu Kriste
6 Letšatši la Balapa

7 Moranang Letšatši la Lefase la tše Maphele
22 Moranang Letšatši la Boditšhabatšaba la Lefase

27 Moranang Letšatši la Tokologo

Mopitlo

1 Mopitlo Letšatši la Bašomi
10 Mopitlo Letšatši la Bomme
15 Letšatši la Boditšhabatšaba la Balapa

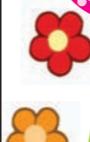

Mosegamanye

1 Mosegamanye Letšatši la Lefase la Batswadi
4 Mosegamanye Boditšhabatšaba la Bana ba ba Timetšego
5 Mosegamanye Letšatši la Lefase la Tikologo
8 Mosegamanye Letšatši la Lefase la Mawatle
12 Mosegamanye Letšatši la Lefase la Kgahlamong le Go šoma ga Bana
16 Mosegamanye Letšatši la Bafsa
18 Mosegamanye Letšatši la Ramadan (thoma)
21 Mosegamanye Letšatši la Botate

Phupu

17 Phupu Eid-Ul-Fitr (mafelelo)
18 Phupu Mosegamanye Letšatši la Boditšhabatšaba la Nelson Mandela
30 Phupu Letšatši la Boditšhabatšaba la Segwera

Phato

9 Phato Letšatši la Basadi
13 Phato Letšatši la Boditšhabatšaba la Bašomišanngale

Diphalane

2 Diphalane Letšatši la Boditšhabatšaba la Diphalane
5 Diphalane Letšatši la Lefase la Barutiši
11 Diphalane Letšatši la Boditšhabatšaba la Bana ba Basetsana
14 Diphalane Al-Hijira (Ngwaga wo Mofsa wa Islamo)
15 Letšatši la Boditšhabatšaba la Basadi ba Magaeng
16 Diphalane Letšatši la Lefase la Dijo

Dibatsela

11 Diphalane Letšatši la Deepavali (Diwali)
12 Diphalane Vikram (Ngwaga wo Mofsa 2072)
20 Dibatsela Letšatši la Lefase la Bana

Manthole

1 Manthole Letšatši la Lefase la AIDS
3 Manthole Letšatši la Boditšhabatšaba la Bagolofadi
5-14 Manthole Chanukah
16 Manthole Letšatši la Poelano
25 Manthole Letšatši la Krisemose
26 Manthole Letšatši la Botho

Lewedi

13-15 Lewedi Rosh Hashanah
21 Lewedi Letšatši la Boditšhabatšaba la Khutšo
23 Diphalane Yom Kippur
24 Lewedi Letšatši la Ketekoya Setšo

3

Mphato wa

Mabokgoni a Bophelo
ka SEPEDI
Puku ya I

Puku ye ke ya:

Are ngwaleng

Ka ga Nna

Bohole re a fapana gomme ka moka re kgethegile.

Ngwala tshedimošo ya maleba pukwaneng ye ya boitsebišo ka ga gago. Hlama setempe sa ID. Ge o feditše, laetša mogwera wa gago karata ya gago.

Ke eng dilo tše di swanago le tše di sa swanego
gareng ga gago le mogwera wa gago?

Pukwana ya Boitsebišo

Leina:

Mengwaga:

Letšatši la Matswalo:

ngwaga kgwedi letšatši

Mo o belegetšwego:

Mosetsana goba Mošemanane:

Leleme la gae:

Mmala wa moriri:

Botelele: _____ cm

Mmala wa mahlo:

Mosaeno

Thala seswantšho se se bontšhago wena.

A re boleleng

Nagana ka ga bophelo
bja gago go fihla bjale.

Na o kgora go gopola go fihla kae?

Na o gopola letšatši la matswalo a gago la
ge o fetša mengwaga ye mebedi?

Na o kgora go gopola tša nako ya ge o
thoma sekolo?

A re ngwaleng

Ngwala lenanetatelano la
tšwelelopele ya bophelo bja gago.

Ke belegwe ka

Ke thomile go
bolela ka

Ke thomile sekolo
ka

Ke tlile go Mphato
wa 3 ka

kgwedi

ngwaga

20 _____

20 _____

20 _____

20 _____

Sekolo sa rena

Morutiši wa gago o tla go thuša go ngwala lenanetatelano la sekolo sa lena. Re go thometše lona. Morutiši wa gago o tla go botša ditiragalo tše dingwe tše bohlokwa tše o ka oketšago ka tšona.

A re direng

Sekolo sa lena
se thomile ka
ngwaga ofe?

Hlogo ya sekolo
sa lena e tlile
neng sekolong sa
lena?

A re ngwaleng

Histori ya sekolo sa lena e reng? Hwetša dikarabo tše dipotšišo tše gomme o di ngwale mo dikgobeng kholomong ya mathomo. Ka morago thala diswantšho tše go laetša histori yeo.

Sekolo sa lena se thomile
ka ngwaga mang?

Thala seswantšho sa sekolo sa lena.

Hlogo ya mathomo ya
sekolo seo e be e le mang?

Moano wa sekolo o be o le eng?
Na lehono o sa le wona woo?

Thala leswao la sekolo.

Bolela ka ga selo se sengwe se
se kgethilwego ka ga sekolo seo.
(Mohlomongwe go ka ba go bile
morutwana yo a kgethilwego
goba bokgoni bjo bo kgethilwego.)

Thala seswantšho sa go bontšha selo se se
kgethilwego ka ga sekolo seo.

Tšwela ka ntle

Pele o dira mošongwana ka ntłe, thoma ka go itšidolla bjalo ka katse. Se se tla dira gore go be bobebé gore mmele wa gago o šuthe. Gape, itšidolle ka morago ga mošongwana gore o iketle gore mmele o fole. Se se tla go thuša gore o se ke wa ba le dihlabi mo digobeng tša gago. Bjale dira se bana ba ba se dirago.

Morutiši o tla bitša leina la gago gomme a beletša
bolo go wena. Kaba bolo pele e ewa.

Bjale leka go lahlela bolo ka mokotlaneng ge
mogwera wa gago a go beleditše yona.

Beletša bolo go mogwera wa gago gomme o
bone ge a ka e kaba ka mokotlana.

Ikotlolle go swana le katse gomme
o khutše.

Tšohle ka ga nna

Kotara ya 1 – Beka ya 2 – Lephethšomo la

A re boleleng

Gopola ka ga selo se sebotse seo se kilego sa go diregela nakong ye e fetilego gomme o anegele mogwera wa gago ka sona gore a kgone go go tseba gabotse.

A re boleleng

Etla re bolele. Botša mogwera wa gago gore motho yo o fetogile bjang go tloga boseeng go fihla ge a le mokgekolo.

Lesea	Ngwana	Ngwana wa sekolo
Mofsa	Mosadi	Mokgekolo

Tšwela ka ntle

Somang ka dihlopha. Hlamang koša gomme le bine.

Sehlopheng sa lena, ngwalang mantšu a koša mo sekgobeng se se lego mo tlase. Ka morago, bontšhang barutwana ka phapošing gore koša yeo le e opela bjang le dutše le bina.

Teacher:
Sign:
Date:

4 Go gola ka mmele le ka mengwaga

Kotara ya 1 – Beke ya 2 – Lephphetshomo la

A re boleleng

Bolela ka fao bana ba bagolwanyane le batho ba bagolo
ba fapanago le wena ka gona.

Na batho ba fetoga bjang ge ba dutše ba gola?

Ge nako e dutše e sepela
batho ba a tšofala. Mmala
wa meriri ya bona o a
fetoga, mantšu a bona a
a fetoga, digoba tša bona
di a gola gomme ba ba le
maitemogelo.

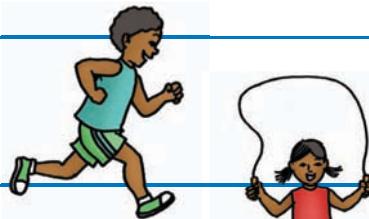

A re ngwaleng

Ke dilo dife go tše di latelago tše o di dirago go
fapano le ka fao batswadi ba gago ba bego ba di
dira?

Go kitima ka
ntle le go lapa.

Go tshela kgati

Go bala kuranta.

Go otlela
sefatanaga.

Go bapala ka go namela
mehlare.

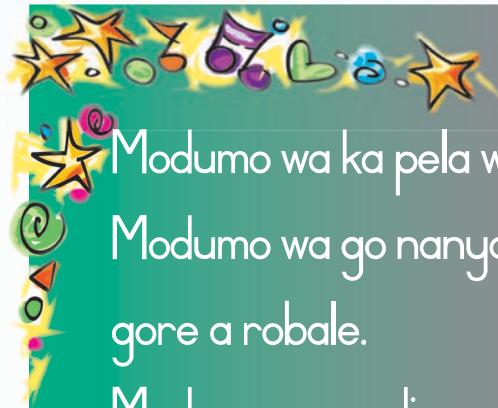
Nna	Batswadi ba ka

A re opeleng

A re itokišetšeng go bina.

Dira medumo ye.

Modumo wa ka pela wa saerine sa ambulanse.

Modumo wa go nanya wa go swana le ge re opelela ngwana gore a robale.

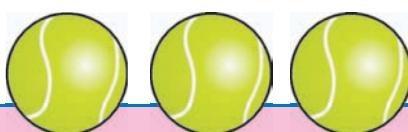
Modumo wa godimo wa go swana le wa dinonyana ge di opela.

Modumo wa tlase wa go swana le wa tau ge e rora.

Tšwela ka ntle

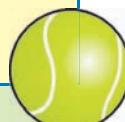
Na o ka kgonà go kaba bolo?

Beletša bolo ya thenisi moyeng gomme o e kabe ka diatla tše pedi.

E beletše godimo gomme o phaphathe diatla pele o e kaba.

Pampiša bolo ya thenisi godimo ga lebato.

Bjale hlama mopu wa khrikheté ka go šomiša pampiri ye e tatagantšwego goba seripana sa kota. O šomiše go pampiša bolo fase.

Bjale ikotlolle bjalo ka katse.

Maikutlo

Kotara ya | – Beke ya 3 – Lephphetšhomola

A re boleleng

Lebelela diswantšho tše gomme o bolele gore bana ba ba ikwa bjang.
Na o kile wa ikwa ka mokgwa wo? Ngwala gore ngwana yo mongwe le yo
mongwe o ikwa bjang. Šomiša mantšu a go go thuša.

nyamile

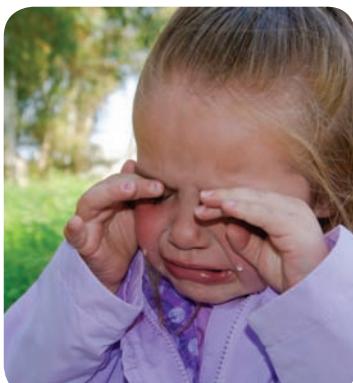
thabile

itshola

boifa

ikgantšha

befetšwe

Tšwela ka ntle

Raloka papadi ya ba bannyane go betha bolo
ka bokapele le ka bomorago bja seatla.

A re boleleng

Ke eng se se dirago gore o thabe?

A re ngwaleng

Ke eng se se dirago gore o nyame?

Ke eng se se go tšhošago?

Ke eng se se dirago gore o befelwe?

Ngwala ka go pukutšatši ditaba tša letšatši leo o bego o ikwa o thabile. Hlaloša gore go diregile eng ka wena.

Dumela pukutšatši

Ngwala ka go pukutšatši ditaba tša letšatši leo o bego o ikwa o nyamile. Hlaloša gore go diregile eng yeo e go nyamišitšego.

Dumela pukutšatši

6

Dilo tše ke di ratago

Are ngwaleng

Kotara ya 1 - Beke ya 3 - Lephetsomo /g

Bolela ka ga ditiro tše o ipshinago ka tšona go feta. Bjale, di ngwale mo dikgobeng tše di lego gona mo mmepeng wa monagano.

SEO KE SE RATAGO

A re thaleng

Bjale, šomiša mmepe wa gago wa monagano go ngwala temana ka ga tšeо o thabelago go di dira.

Tšeо ke di thabelago go feta

A re direng

Šomiša hlama ya gago ya go bapadiša go bopa sefahlego se se thabilego le go bopa se se nyamilego.

A re boleleng

Ngwala mehuta ye e fapanego ya ditiro mothalong wa kua tlase. Ka morago, o botšiše bagwera ba bahlano gore ba rata go dira eng. Khalara poloko e l nako ye nngwe le ye nngwe ge ba laetša go rata tiro yeo.

5					
4					
3					
2					
1					
	Go opela	Go bala	Go penta	Dipapadi	Mmetse

Ke tiro efe ye e tumilego go feta?

Maikutlo

Kotara ya I - Bekę ya 4 - Lephetsomo /g/

A re boleleng

Lebelela se sengwe le se sengwe sa diswantšho tše gomme o bolele ka fao o ka kgonago go thuša bana ba go dira dilo tša nnete. Swaya karabo ya maleba.

	Ga o kgone go lebelela fao o yago gona!	
	Tshwarelo! Anke ke go thuše go topa dilo tše!	
	Ijoo! Ke ye bolo ya gago.	
	Hei! Sepela o yo bapala lefelong le lengwe!	
	Ke ya ka gomme o ka se e hwetše.	
	Etla, re abagane tšhokolete.	

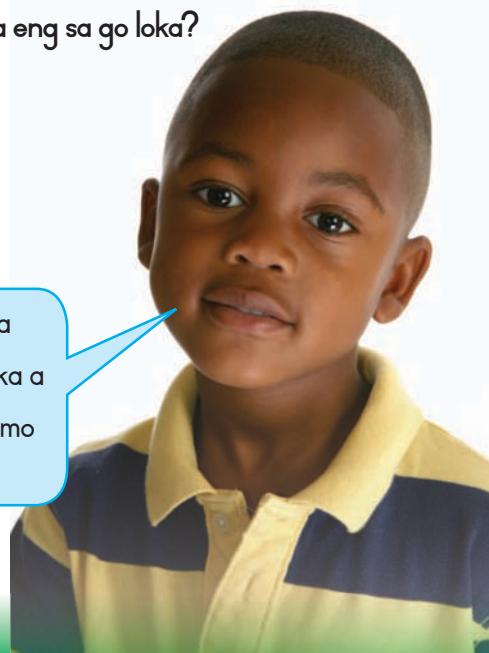
A re ngwaleng

Na bagwera ba mmapale ba dira eng sa go loka?

Ge nka dira phošo ke kgopela tshwarelo.

Ge ke bona mogwera wa ka a palelwa ke a mo thuša.

Ngwala dilo tše dingwe tše 4 tšeо bagwera ba go loka ba di dirago.

A re boleleng

Lebelela diswantšho tše. Bolela ka ga seo o se bonago go se sengwe le se sengwe sa tšona. Kgetha seswantšho se tée gomme o ekiše seo se ka bego se direga go sona. Efa kanegelo ya gago mafelelo.

Bjale, ngwala tiragatšo ka ga seswantšho se o se kgethilego. Ngwala maina a badiragatši ka kholomong ya mathomo.

Tšwela ka ntle

Leka go dira dilo tše.

- Kitima gomme o dikologe lepatlelo. Ge morutiši wa gago a re "retologa" o swanetše go retologa gomme o kitime o boele morago.
- Bjale pampiša bolo mo lebatong o dutše o šuthela pele.

Go itekola

Are nqwaleng

Ka a itekola.

Ke mogwera wa go loka.

Ke hlokomela bagwera ba ka.

Ke rata bana ba mphato wa rena.

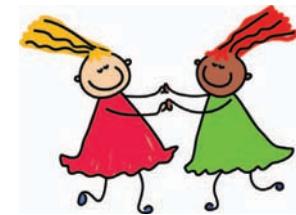
Bana ba bantsi ka mphatong wa rena ba a nthata.

Ka mehla ke motho wa go ikokobetša.

Are direnq

Direla motho yo o mo ratago karata. Thala
seswantšho ka ntle ga karata gomme o ngwale
molaetša wo bohllokwa ka gare.

A re ngwaleng

Thala seswantšho sa bagwera, goba sa morutisi wa
gago, goba sa balapa la geno. Ngwala maina a bona.

Batho ba boholokwa bophelong bija ka

Bjale, ngwala o hlaloše gore batho ba ke ba mohuta mang le gore ke ka lebaka la eng ba kgethegile goba ba le bohlokwa.

Maphelo le thušo ya potlako

A ne boleleng

Bolela ka ga seo se diregago
mo seswantšhong se.

Na o kile wa tšwa mookola?

Na o swanetše go dira eng
ge o etšwa mookola?

Na o tseba mo lepokisana la
Thušo ya Potlako la sekolo le lego
gona? Bolela gore le kae. Ka

Bea matswalo fase.

Ka tlwaelo ga se wa swanela
go tšhoga. Gopola: O se ke wa
kgwathha madi a motho yo mongwe.

Seo o swanetšego go se dira ge o etšwa mookola

1 Dulela pele gomme hlogo e lebelele fase.

Tswalela mašoba a dinko ka go a
pitlaganya metsotso ye 2 gomme o
buše moya ka molomo.

Bea selo sa go tonya ka morago ga
molala wa gago sa go swana le toulo ye
meetse goba aese ye e phuthetšwego
ka toulo.

4 O se ke wa hlwerenya mamila ka
morago ga go ema ga mookola.

5 Ge madi a ka tšwela pele go fihla
metsotso ye mehlano bona ngaka goba
mooki.

Go alafa mo o segilwego

A re boleleng

Ga re kgone go bona ditwatši, fela di gohle. Ge re ka itshega re swanetše go hlokomela gore ntho yeo e hlwekile gore e se tsenwe ke ditwatši.

A re boleleng

Hlalošetša bagwera ba gago gore ntho ya go segwa e hlwekišwa bjang. Bontšha gore ba swanetše go dira bjang go e hlwekiša.

Tsela yeo re ka thibelago madi go tšwa nthong ya go segwa ke selo

O se ke wa ba wa swara madi a motho yo mongwe.

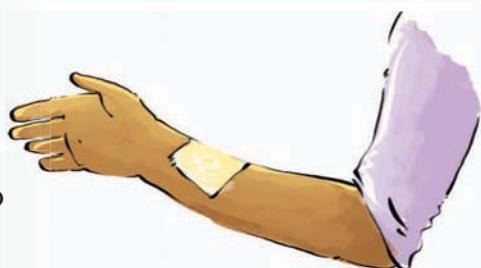
Ge o thuša motho yo mongwe lemoga gore o swanetše go rwala ditlelafo.

Emiša madi ka go rotoša ntho gore e be ka godimo ga bogodimo bja pelo.

Leka go emiša madi ka go gatelela ntho ka lešela le le hlwekilego.

Ge ntho e le mokoti gomme e fela e etšwa madi, eya ngakeng goba kliniking.

Nyakišiša gore ke nomoro efe ya tšhoganyetšo ye o ka e founelago. Mogala:

Dintho tša mollo

Ge o ka kgoma selo sa go fiša, o tla swa.

Na o swanetše go dira eng ge motho yo mongwe a ka swa?

Kotara ya 1 – Beka ya 5 – Lephphetšhomo /g/

A re baleng

1 Hlatswa mo letlalo le swelego ka meetse a go tonya, metsotsye e ka bago 10 (lesome). Se se thuša go okobatša letlalo.

2 Dira gore ntho ya mollo e be kgakala.
O se ke wa tloša diaparo ge di kgomaretše letlalo.

3 Tlogela ntho ya mollo e le molaleng gomme o hlokomele gore e se key a phera.

4 Ge ntho ya mollo e iša goba e le ye kgolo go feta seatla sa gago, eya ngakeng ka pejana.

A re šutheng

Swaya gore o ka kgona
go taboga go fihla kae.

Bona ge eba mogwera wa
gago a ka kgona go taboga
go go feta.

Tšwela ka ntle

Dira kiribana.

Amogetšana le mogwera wa
gago ka go ba kiribana.

Dira motabogo wo motelele. Šomiša dithupana tše tharo
goba diripana tše tharo tša thapo. Ka morago ga ge o
tabogile gare ga tšona di katologanye kudu go bona gore ke
mang a ka tabogago go feta bohle.

Šielanang ko go betha
kgati gore bagwera ba
lena ba tshele.

A re boleleng

Na go direga eng mo diswantshong tše?
Na batho ba ka fišwa ke eng gape?

Ngwala melawana ye bohlokwa ye o swanetšego go e gopola ge o swanetše go thuša ka:

Ge motho a etšwa mookola

Ge motho a segilwe

Ge motho a swele

Go hlokomela mmele wa ka

Kotara ya l - Beke ya b - Lephphetshomo / a

A re boleleng

Re swanetše go hlokomela mebele ya rena.

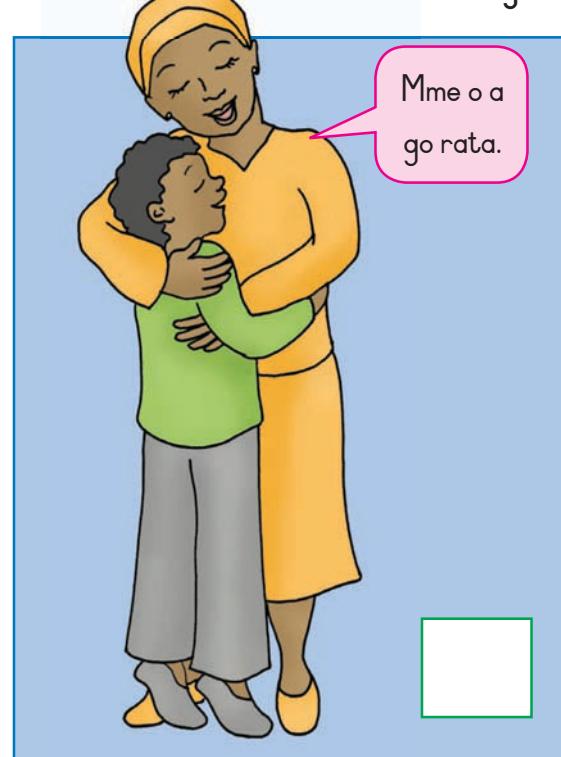
Re kwa bose ge re rata selo gomme re nyaka
gore se tšwele pele.

Ga re kwe bose ge selo se dira gore re se ke
ra iketla ge go le bjalo re rata gore se emiše.

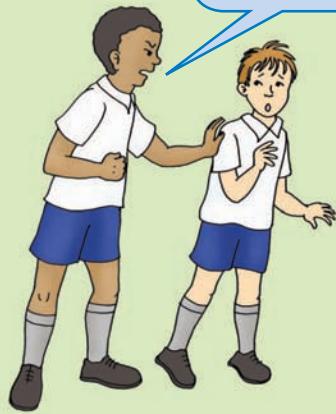

A re ngwaleng

Ngwala leswao le ✓ ge seswantšho se bontšha tiro ye e bolokegilego
goba ✗ ge tiro e bontšha go se bolokege. Ka morago, ngwala lefoko
ka tlase ga seswantšho se sengwe le se sengwe, o laetše gore ke ka
lebaka la eng o nagana gore se bolokegile goba ga se sa bolokega.

Ga ke go rate.

Bjale o yo mobotse.

Gore aowa

Ga go bonolo ka mehla gore aowa, fela o swanetše o re aowa ge motho yo
mongwe a dira dilo tša go se loka.

Ge motho yo mongwe a go dira dilo tša go se loka, bolela o re "aowa". Botša
motho yo mogolo yo o mo tshepago ka ga motho yoo.

A re ngwaleng

Kgetha batho ba bararo ba o ba tshepago, o be o hlaloše gore ke ka
lebaka la eng o ba tshepa.

Ngwala gore o ka bega bjang maitemogelo a mabe (taba ye mpe ye e go diragaletšego), o
begela motho yo o mo tshepago.

Go itlhokomela

Kotara ya l - Beke ya b - Lephphetshomo /q

A re boleleng

Lebelela diswantšho tše ka kelohloko. Bona ge eba o ka anega taba ka tšona. Ngwala kanegelo ya gago ka gare ga pudula ya polelo ya mafelelo.

Go diregile
eng?

A re boleleng

Boledišanang ka ga gore mosetsana o be a ikwa bjang, o dirile eng a le maemong a go swana le ao.

Etla, ke tla go iša lebenkeleng.

A re ngwaleng

Ngwala melao ye mehlano ya boipabalelo.

Thoma wo mongwe le wo mongwe ka:

Bana ba se ke ba...

A re direng

Hlama kgakantšhane (maske) gomme o laetše maikutlo.

Tšeа sephetho sa gore o nyaka kgakantšhane ya gago e
be ye bjang.

E thale mo pampiring.

E sete gomme o e ntšhe.

Sega mahlo.

Kgabiša kgakantšhane ya gago ka pampiri ya mebala.

Tšwela ka ntle

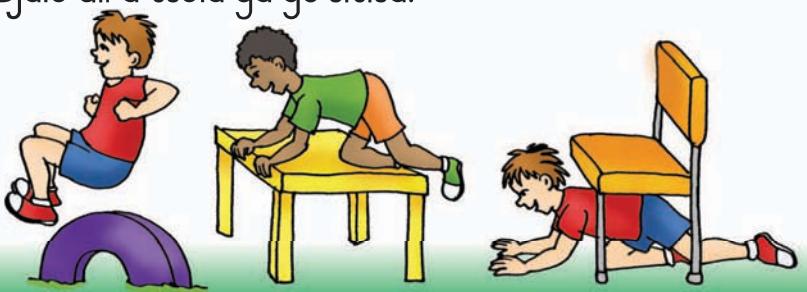
Itokišetše lebelo.

Hlaba letolo mothalong wa go thoma.

Theeletša morutiši wa gago ge a re:

"Methalong! Otlologang! Tlogang!

Bjale dira tselā ya go šitiša.

Tlhokomelo ya mmele

Kotara ya / - Beke ya 7 - Lephetsomo /
Ke maikarabelo a rena ka moka go swara mebele ya rena e phetše gabotse.

A re boleleng

Ke maikarabelo a rena ka moka go swara mebele ya rena e phetše gabotse.
Na bana ba dira eng ye e loketšego mebele ya bona?

Na ke dilo dife tše dingwe tše di sa lokelago mebele tše batho ba felago ba di dira?

Na o be o tseba gore go kgoga ga go a lokela mebele ya rena?

Na o be o tseba gore ga go a lokela mmele wa gago ge motho yo mongwe a kgoga kgauswi le wena?

Na go kgoga go senya bjang mebele ya rena?

A re ngwaleng

Swaya ntlha ye nngwe le ye nngwe ka ✓ goba ka ✗ go laetša ge
eba ke **nnete** goba **maaka**.

	Sekerete ke se sebose.
	Ge nka dula kgauswi le motho yo a kgogago ke tla gobatša mmele wa ka.
	Go kgoga go ka dira gore meno a gago a be a maserolane.
	Go kgoga go hlola malwetši a legano.
	O ka hlaselwa ke go gohlola kudu ka lebaka la go kgoga.
	Go kgoga go ka hlola kankere.

Melao ya bophelobotse

Ke swanetše go gohla meno a ka pele ke eya go robala.

Ke swanetše go kama meriri ya ka pele ke eya sekolong.

Ke swanetše go dira gore manala a ka a dule ripilwe
a bile a hlwekile. Ke swanetše go hlapa diatla ka
morago ga g eke ile ntlwaneng le pele ke swara dijo.

Ke swanetše go hlwekiša manala a ka ka morago
ga go bapalela santeng.

Ke swanetše go hlapa diatla ge ke etšwa ntlwaneng.

Ke swanetše go lahlela dithišu tša ditšhila ka
gare ga setšhelamatlakala.

Laopolaga

Na ba swanetše go apara eng gore ba dule ba bolokegile? Nyalanya diswantšho
ka go thala mothalo go tloga go diswantšho tše di lego mothalong wa ka godimo le
diswantšho tša maleba tše di lego mothalong wa ka tlase.

Eba mafolofolo o raloke papadi ya khrikhet
ya ba bannyane.

Laopolaga

Morutiši wa lena o tla raloka mmino. O theeletše gomme ka morago
o bethabethe tšhunu ka menwana mo teskeng ya gago.

Ditokelo le maikarabelo

Kotara ya / -Beke ya 8 - Lephphetšhomo / o

A re baleng

Ka nako ye nngwe bana ba swanetše
go thuša ba malapa ka go šoma.

Bana ga se ba swanelo go šoma boima
bjalo ka batho ba bagolo.

Bana ba swanetše go hwetše nako ya
go bapala le go ya sekolong.

Lebelela diswantšho tše. Swaya mešomo ye e lebanego bana. Ka morago, ngwala lefoko ka morago ga
seswantšho se sengwe le se sengwe, o laetša gore ke ka lebaka la eng se sa lokela bana goba se ba loketše.

Pheladi o rekiša merogo letšatši ka moka
ka fao ga a kgone go ya sekolong.

Hunadi o nošetša merogo ge
sekolo se tšwele.

Lesiba o rwala ditena ka gobane o
šomela moagi.

Tšhego le Oki ba thuša
go hlatswa dibjana.

A re boleleng

Na o dira mešomo efe kua gae?

Na ke mešomo efe ye o e dirago sekolong go thuša
morutiši wa gago?

Tšwela ka ntle

Hlama papadikekišo, ke gore, le diragatša papadi ka ntle
le go bolela mantšu, ka ga go dira mešomo ya go fapano.
Sehlopha sa lena se swanetše se bolele gore se nagana gore
le diragatša mešomo ya mohuta mang.

Bofagantšha
maoto a lena
mmogo ka
morago le
kitime.

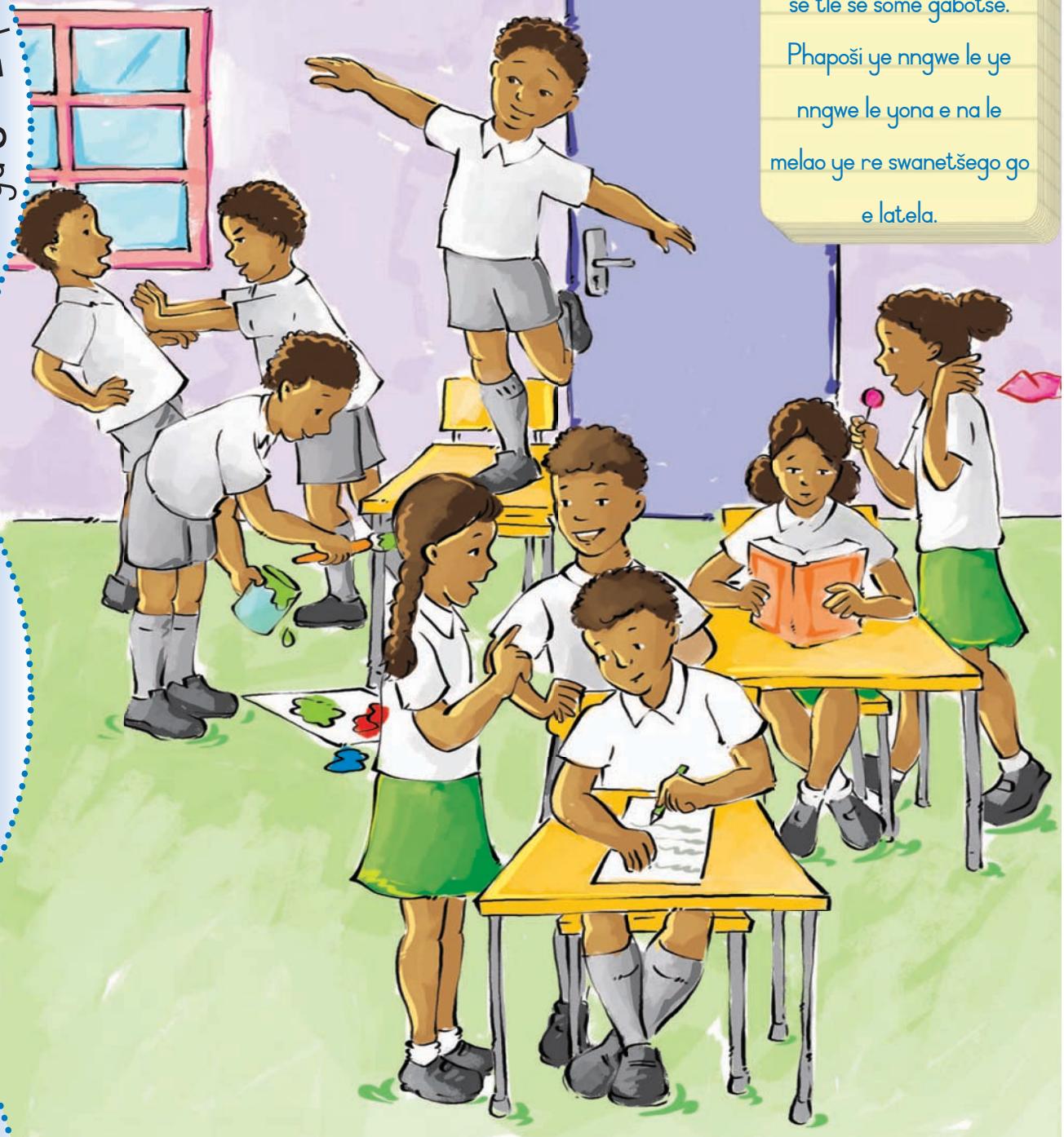

Ditokelo le maikarabelo

A re boleleng

Botša bagwera ba gago gore bana
ba ba tshela melao efe

Sekolo se sengwe le se
sengwe se na le melao gore
se tle se šome gabotse.
Phapoši ye nngwe le ye
nngwe le yona e na le
melao ye re swanetšego go
e latela.

A re ngwaleng

Ngwala melao ye 4 ya
phaposi ya lena.

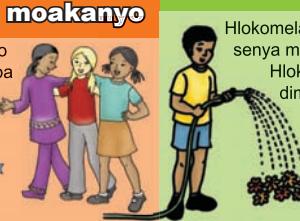
A re boleleng

Bala ditokelo tše le maikarabelo a, gomme o bolele le
mogwera wa gago mabapi le gore tokelo ye nngwe le ye
nngwe e ra eng.

MAIKARABELO A BAFSA BA **AFRIKA-BORWA**

Tekano	Seriti sa botho	Bophelo	Balapa
<p>Swara batho ka moka ka go lekana le ka tshwanelo. O se ke wa hlaola.</p> 	<p>Hlompha bohle. Bontsha go loka le go hlomeloa.</p> 	<p>Dilo ka moka tše di phelago di bohlakwa. Swara dilo ka moka tše di phelago ka tlhompho.</p> 	<p>Godisa o be o hlompha batswadi ba gago. Bontsha go loka le go botega go balapa.</p>
Thuto	Mošomo	Tokologo le tshireletšo	Thoto
<p>Tsena sekolo, ithute o be o šome ka maatla. Latela melao ya sekolo.</p> 	<p>Thuša balapa ka mošomo wa ka gae. Bana ba se ke ba gapeletšwa go nyaka mošomo.</p> 	<p>O se ke wa gobatša, wa hlakiša goba wa tšošetša ba bangwe, gomme o se ke wa dumelela ba bangwe go dira bjalo.</p> 	<p>Hlompha dithoto tše ba bangwe. O se ke wa senya thoto ebile o se ke wa utswa.</p>
Bodumedi, go ba le tumelo le moakanyo	Tshireletšo	Boagi	Tokelo ya go hlagiša maikutlo
<p>Hlompha ditumelo le meakanyo ya ba bangwe.</p> 	<p>Hlomphela lefase. O se ke wa senya meetse le mohlagase. Hlomphela diphoofolo le dimela. Swara legae la geno le motse wa geno o hlwekile o bolokegile.</p> 	<p>Eba moagi wa go loka, wa potego wa Afrika-Borwa. Hlompha melao, gomme o kgonthiše gore ba bangwe ba dira bjalo.</p> 	<p>O se ke wa phatlatalša maaka le lehloyo. Kgonthiše gore batho ga ba rogiwe goba ba hlajba ka mantšu.</p>

16a

Matšatši a sedumedi le matšatši a mangwe a bohlokwa

A re boleleng

Kgetha ye nngwe ya ditumelo tše. Dira dinyakišo tše dingwe gape ka ga yona. Lokiša tlhagišo ye o tla e dirago ka phapošingborutelo. Leka go tla le dipuku goba diswantšho go bontšha le go thekga tlhagišo ya gago.

Bohindu

Boislamo

Bojuda

Bokriste

Re swanetše go hlompha batho ba ditumelo ka moka.

Tumelo ya gago ke efe?

Na tumelo ya mogwera wa gago yo bohlokwa ke efe?

Go lekola

A re ngwaleng

Ngwala dintlha ka ga wena mo karateng.

Leina la ka _____

Sefane sa ka _____

Letšatši la matswalo a ka _____

Mphato wa ka _____

Sekolo sa ka _____

Mogala wa ka _____

Atrese ya ka _____

Nomoro ya mogala wa tšhoganyetšo _____

Papadi ye ke e ratago _____

Mmala wo ke o ratago _____

Mogwera wa ka yo bohlokwa _____

Se se nthabisago _____

Se se nnyamisago _____

Se se mpefedisago _____

Se ke lego sona _____

Kotara ya | – Beke ya 8 – Lephephetshomola

Dijo tša phepobotse

Kotara ya 2 - Beketša ya 1 - Lephethomo la

A re boleleng

Lebelela wo mongwe le wo mongwe wa mehuta ya dijo gomme o bolele
le mogwera wa gago ka ga: Gore go na le dijo dife mohuteng wo
mongwe le wo mongwe.

Lebaka la gore mohuta
wo mongwe le wo
mongwe o re
loketše.

Diproteine

Diproteine di aga disele
tše mpsha gore mebele ya
rena e gole.

Divitamine

Divitamine le diminerali di
thuša mebele ya renag
lwantsha diphetedi le gore re
dule re phetše gabotse.

Tšwela ka ntle

Kgopela morutiši wa gago a go laetše
gore "mogala wo o kgaogilego".
Ka morago ithute go betša bolo.

Dikhapohaetrite

Dijo tše di re fa maatla.

A re ngwaleng

Dira lenaneo la dijo tše o di jelego maabane. Ka kholomong ya mafelelo, bolela gore na dijo tše o ke diprotheine, dikhapohaetrite, dienywa goba merogo.

Makhura

Dijo tsha ditšwamaswing di dira gore marapo a rena a kgwahle, kudu ge re sa le ba bannyane, marapo a rena a sa gola.

Dijo tše ke di jelego maabane

Mohuta wa dijo

18 Mekgwa ya rena ya go ja

A re boleleng

Botšiša bagwera ba bahlano gore ba rata go ja eng. Lebelela mehuta ye e fapanego o swaye ka leswao le (✓) ge a rata dijo tšeо gomme o swaye ka leswao le (✗) ge a sa rate dijo tšeо.

Ngwala maina a bagwera ba gago mo.

A re ngwaleng

Lebelela lenaneo leo o le ngwadilego gomme o arabe dipotšišo tše.

Ke dijo dife tšeо bagwera ba gago ba di ratago gannyane.

Na o nagana gore bagwera ba gago ba na le mokgwa wa go rata dijo tša go aga mmele?

Ke ka lebaka la eng o nagana bjalo?

Laopolaga

Kgopela morutiši wa gago gore a go laetše ka fao papadi ya mogala wo o kgaogilego e ralokwago ka gona.

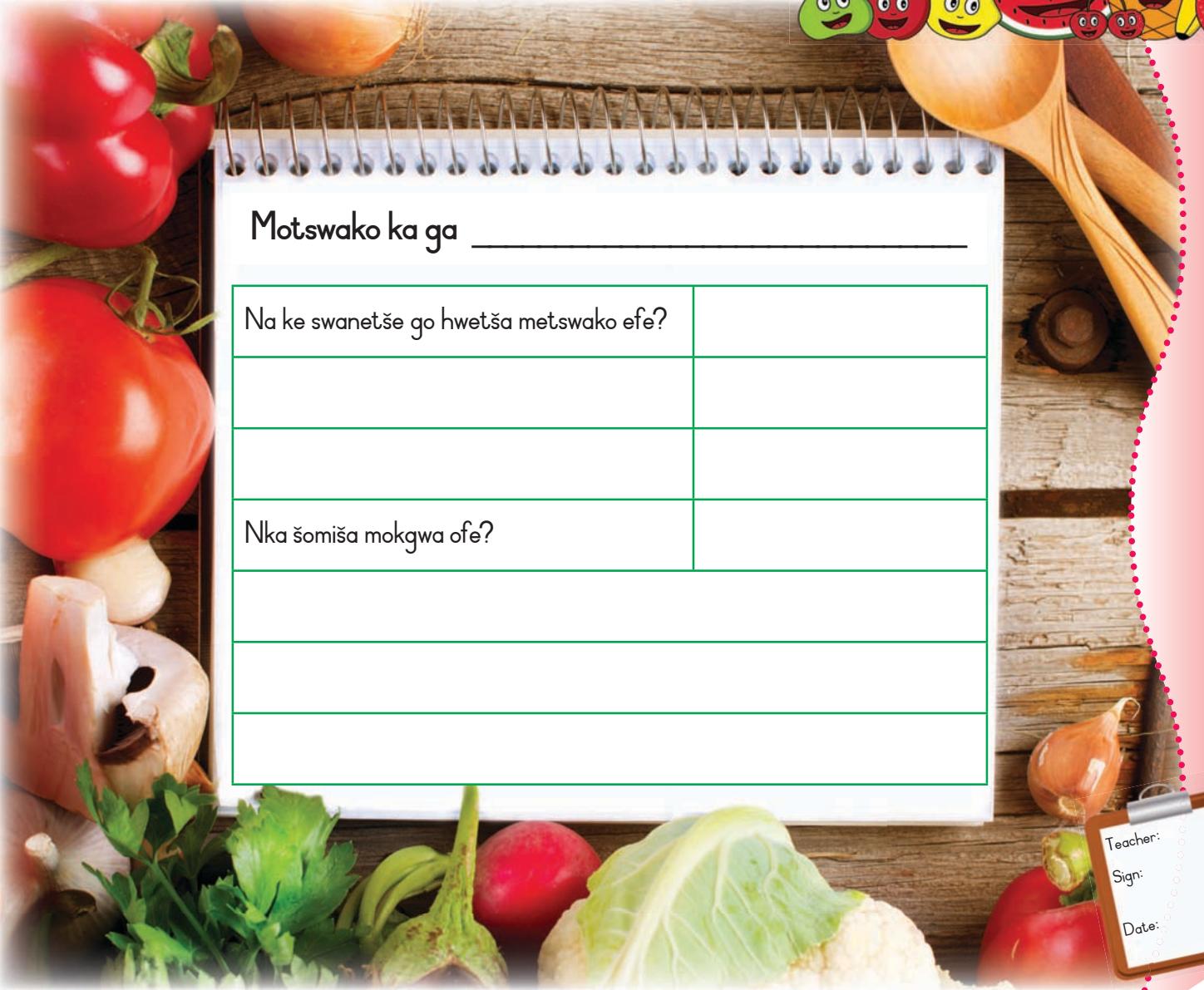
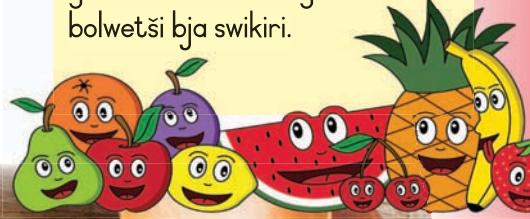

Dira lenaneo la dijo tšeо re swanetšego go di ja ka mehla.

A re ngwaleng

Ngwala motswako ka ga sejo se o se ratago.

Motswako ka ga _____

Na ke swanetše go hwetša metswako efe?	
Nka šomiša mokgwa ofe?	

Teacher:
Sign:
Date:

Mekgwa ye mebotse ya go ja

Kotara ya 2 – Beke ya 2 – Lephethomo la

A re ngwaleng

Tumišo le Phuki ba tseleng ya go ya khefing ya Sunshine. Ba swanetše go reka dijo tša go apeelwa dilalelo. Ba thuše go dira menu wa dijo tša go lokela mmele.

Tšwela ka ntle

Šielanang ka go betha kgati gore
mogwera wa wa gago a tshele.

A re ngwaleng

Ngwala dilo tše o ba swanetšego go di reka, le ditheko tša tšona mo lenaneong la go reka la mo tlase. Na Tumišo le Phuki ba lefile bokae, ge ba lefela dilo tše o ba di rekilego?

LENANEO LA DILO

THEKO

A re ngwaleng

Na mekgwa ya gago ya go ja e laetša bophelo bjo bobotse gakaakang? Khalara sefahlego sa go myemyela sebakeng sa mokgwa wo mongwe le wo mongwe wa go bontšha go ja ga botse.

Mekgwa ya ka ya go ja

Ee	Aowa
----	------

Tlwaelo ya ka ke go ja ke le pele ga TV.

Ke rata dienywa le merogo.

Ke rata dijo tša makhura tše bjalo ka ditšhipisi.

Ga ke rate meetse, ke rata dinotšididi.

Ga ke je merogo.

Ke sohla dijo tša ka gabotse.

Ke ja difihlololo pele ke eya sekolong.

Bala gore o khalarile difahlego tše kae tša go myemyela.

20

Go ja gabotse

Thala goba mamaretša diswantšho tša dijo go bontšha dijo
tša phepo ye botse.

Kotara ya 2 – Beke ya 2 – Lephethomo la

A re baleng

Melao ya go ja ka tshwanelo

Ka mehla hlapa diatla pele o swara dijo.
O se ke wa tlogela dijo di se tša khurumelwa.
O se ke wa ja dijo tša kgale goba tše di bodilego.
Šomiša matlakala a merogo
o dire kompose ya tšhengwana ya gago.
Ipšalele merogo ya gago.

A re thaleng

Thala seswantšho o bontšhe melao ye.

Dikhukhwanyane

Kotara ya 2 - Beke ya 3 - Lephethomo la

A re boleleng

Bolelang ka dikarolo tše di fapanego tša mmele wa dikhukhwanyane.

Dikhukhwanyane di na le dikarolo tše tharo tša mmele:
hlogo, mmele wa godimo le mmele wa tlase.
Gape di na le maoto a tshela le manakana
a tshela.

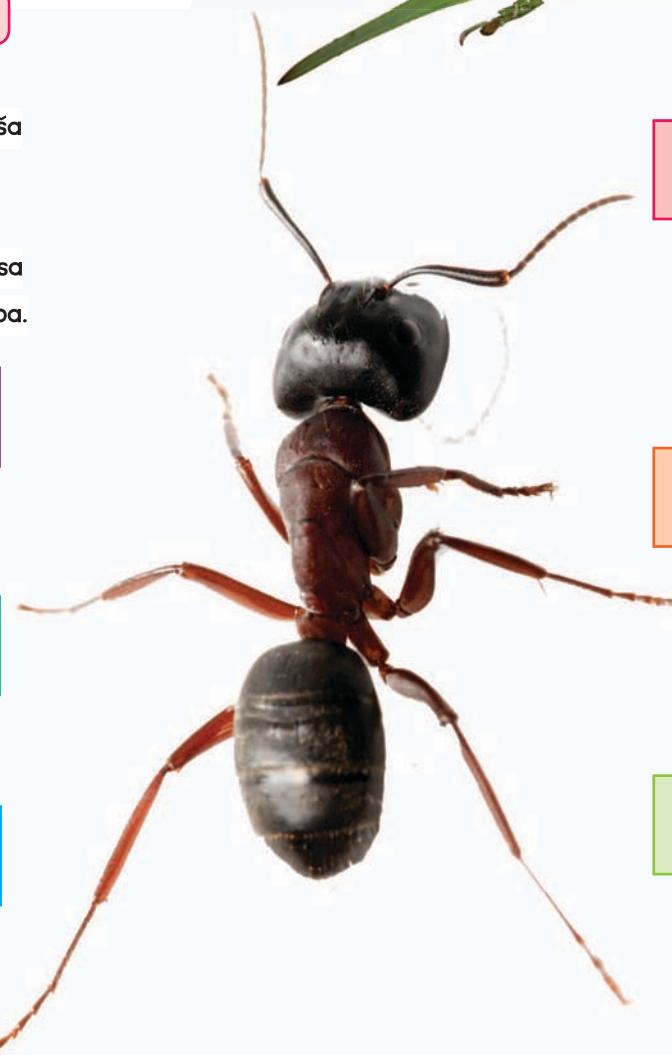
A re direng

Ngwala maina a ditho tša
khukhwanyane ye.
Thala mothalo go tloga
go leina go ya go setho sa
khukhwanyane sa maleba.

Leihlo

Mmele wa tlase

Hlogo

Leoto

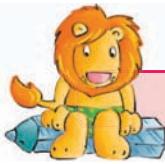
Manakana

Mmele wa godimo

Tšwela ka ntle

Bobola bjalo ka nose, fofa bjalo ka serurubele ka morago o phurume bjalo ka
mammati. Bjale o maemong ao o ka ralokago papadi ya kgwele ya maoto.

A re ngwaleng

Thala mothalo, o nyalanye leina le lengwe le le lengwe le khukhwanyane ya maleba. Bolela gore ke dikhukhwanyane dife tšeо di lego kotsi le gore ke dife tšeо di nago le mohola go rena.

Nose

Monang

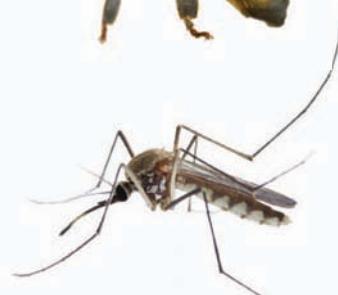
Ntšhi

Tšhošwane

Tsie

Serurubele

Podilekgwana

Mmoto

A re ngwaleng

Ngwala mantšu ao a tlogetšwego.

e dira todı.

se dulafatša matšoba.

o fetetša letadi.

e fetetša malwetši.

e ja dibjalo tša balemi.

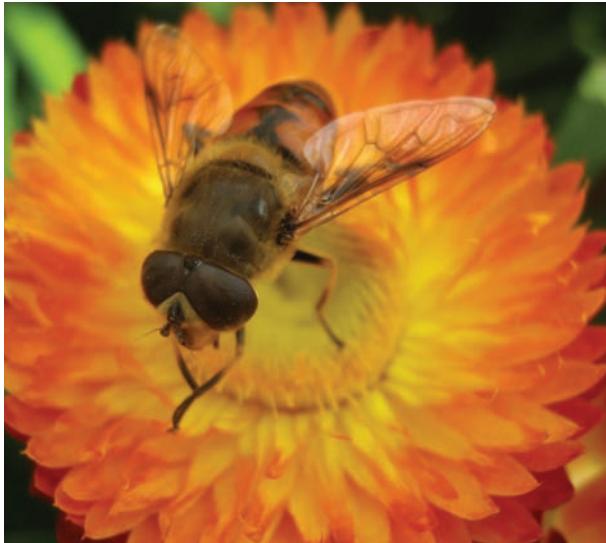

Ka ga dikhukhwanyane gape

A re boleleng

Lebelela diswantšho tše gomme o botše mogwera wa qago gore ke ka lebaka la eng dinose di na le mohola go rena batho.

Dinose di phatlalatša modula. Se se bohlakwa gore dienywa di gole.

Dinose di tšweletša todi.

A re ngwaleng

Ngwala leina la khukhwanyane ye nngwe le ye nngwe sekgobeng se se filwego.

_____ ye e
mona manopi go tšwa matšobeng.

_____ e na le maoto a morago
a go kgwahla gore e kgone go fofa.

di šomiša manakana
go dira kgokagano magareng ga tšona.

di phatlalatša modula magare
ga dibjalo.

o phatlalatša ditwatši.

A re direng

Dira gore khukhwanyane e thwethwe.

- Seg a dikhukhwanyane go tšwa go letlakala la disegwa, tše di lego kua morago ka mo pukung.
- Di lekeletše godimo ga hengara.

Teacher: _____
Sign: _____
Date: _____

Madulo a dikhukhwanyane

Kotara ya 2 – Beke ya 4 – Lephethomo la

A re direng

Šala methalo morago gore o bone gore ye nngwe le ye
nngwe ya dikhukhwanyane e dula kae.

A re direng

Sepelasepela mo mabaleng a sekolo o bone gore o ka hwetša mehuta ye mekae ya dikhukhwanyane.

A re ngwaleng

O bone dikhukhwanyane tša mohuta mang ka kua ntle? Kgetha e tee gomme o ngwale leina la yona.

Na khukhwanyane yeo e ja dijo tša mohuta mang?

Na khukhwanyane ya gago e thwethwa ka go iketla goba ka lebelo?

Na khukhwanyane ya gago e na le mohola? Ke ka lebaka la eng o realo?

Na khukhwanyane ya gago e kotsi? O ka dira eng ge khukhwanyane yeo e nyaka go go gobatša?

Laopolaga

Bjale thala
khukhwanyane ya
gago o be o efe
leina.

Bontšha mošomo wa gago ka go ikgantšha

A re direng

Itirele serurubele sa gago

O tla swanelwa ke go hwetša pampiri ya bogolo bja A4,

Dikrayone tša makhura

Semamaretši

Sekero

Sehlwekišaphaephé

Khatapokisi ye go tateditšwego pampiri ya ka ntłwaneng go yona

Thala serurubele, o laetše mmele wa sona wo motelele, wo mosesane, le mafego a sona a mabedi. Kgabiša mafego a serurubele sa gago ka dipatrone tša mebala ya go fapaná. Kgonthiša gore mafego a a swana. Segá serurubele. Mamaretša serurubele mo pampiring ya go kgabiša. Dira manakana, o šomiša sehlwekišaphaephé se mennwe gabedi.

A mamaretše mo hlogong ya serurubele,

Tšwela ka ntle

Lekang dipapadi tše.

Setešene sa 1:

Kgwele ya diatla Pampiša bolo fase, o dutše o kitima ka patronē ya manyokenyoke.

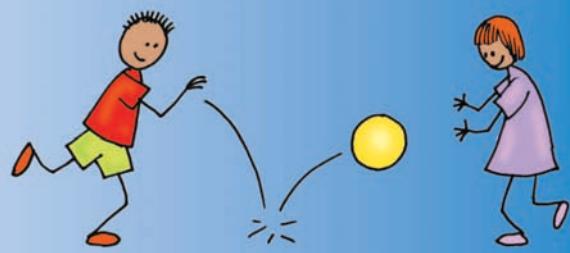
Setešene sa 2:

Hokhi: šomiša mmopu wa kgwele ya hokhi, o kgoromeletše bolo go ya dinong.

Setešene sa 3:

Kgwele ya diatla: Pampišetša bolo go mogwera wa gago o dutše o kitima.

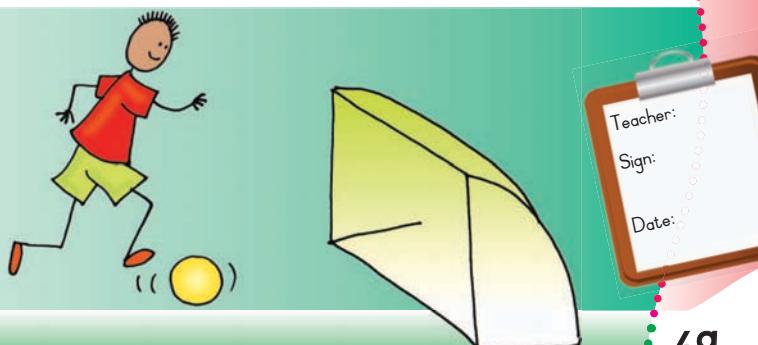
Setešene sa 4:

Rugby: Kitima ka bolo gomme o e fetiše.

Setešene sa 5:

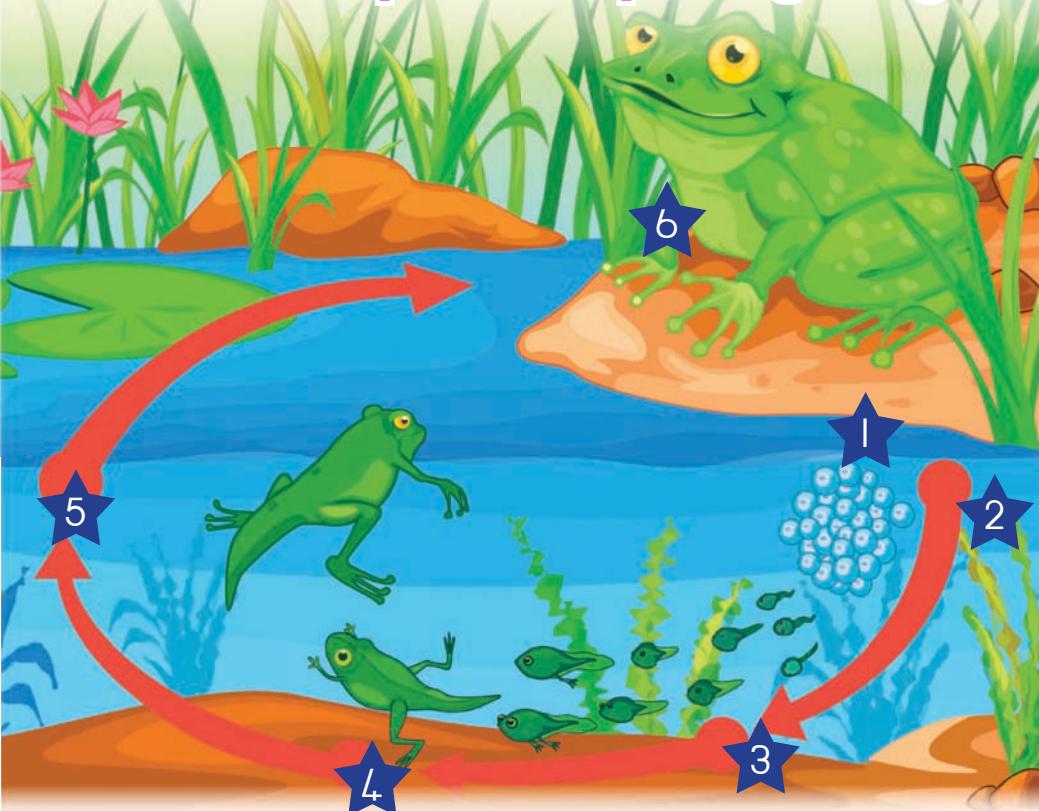
Kgwele ya maoto: Tiribola ka bolo, o ye dinong.

Leboo la bophelo

Le laetša dikgato tša go fapana tša go gola. Dikgato tša go gola di tšwelela ka tatelano ye e itšego. Lebelela leboo la bophelo bja segwagwa le la serurubele gomme o bolele ka ga dikgato tše o tše di itšego.

Leboo la bophelo bja segwagwa

A re boleleng

Lebelela diswantšho gomme o botše bagwera ba gago ka mokgwa wo segwagwa se fetogago bophelong bja sona ka gona.

- 1** Digwagwa di a kopana gore di nontšhe mae.
- 2** Segwagwa sa tshadi se bea mae.
- 3** Kolopisane ye nnyane ka maswafohlapi le mosela wa sephegwana.
- 4** Kolopisane e tšwa maoto.
- 5** Mosela o a timelela.
- 6** Segwagwa se segolo seo se šetšego, se na le maswaflo gomme, se sa hlwe se na le diphegwana.

A re direng

Lebelela leboo la bophelo bja serurubele.

Ngwala gore go direga eng sebopengong se sengwe le se sengwe
sa leboo la bophelo. Re go thušitše ka dikgato tše pedi.

Leboo la bophelo bja serurubele

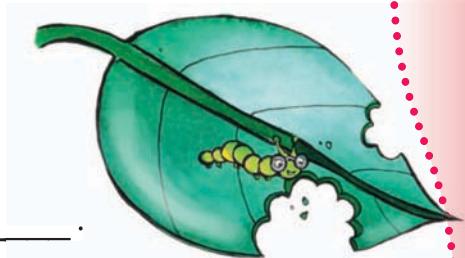

1

2 _____.

2

3

3 _____.

4 _____.

5 Seboko se fetoga mokone (pupa).

6 _____.

5

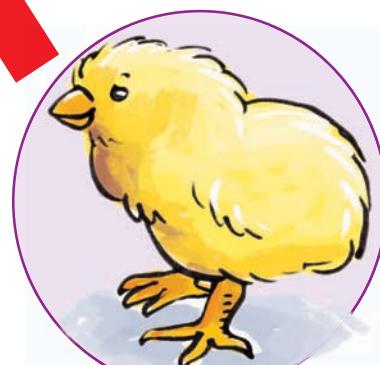
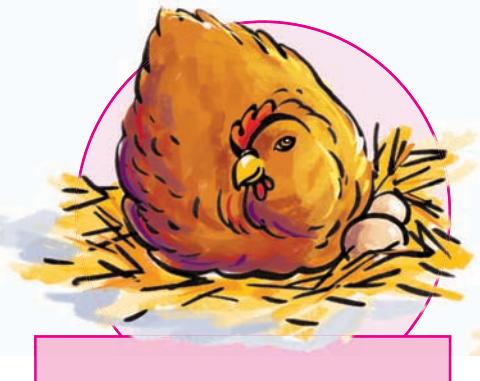
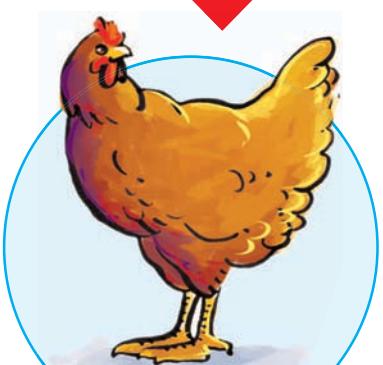

Leboo la bophelo

A re boleleng

Lebelela diswantšho gomme o bolele le mogwera wa gago ka ga maboo a kgogo.
Ka morago o ngwale gore go direga eng kgatong ye nngwe le ye nngwe.

Leboo la a bophelo bja kgogo

Kotara ya 2 - Bekte ya 5 - Lephephethomo la

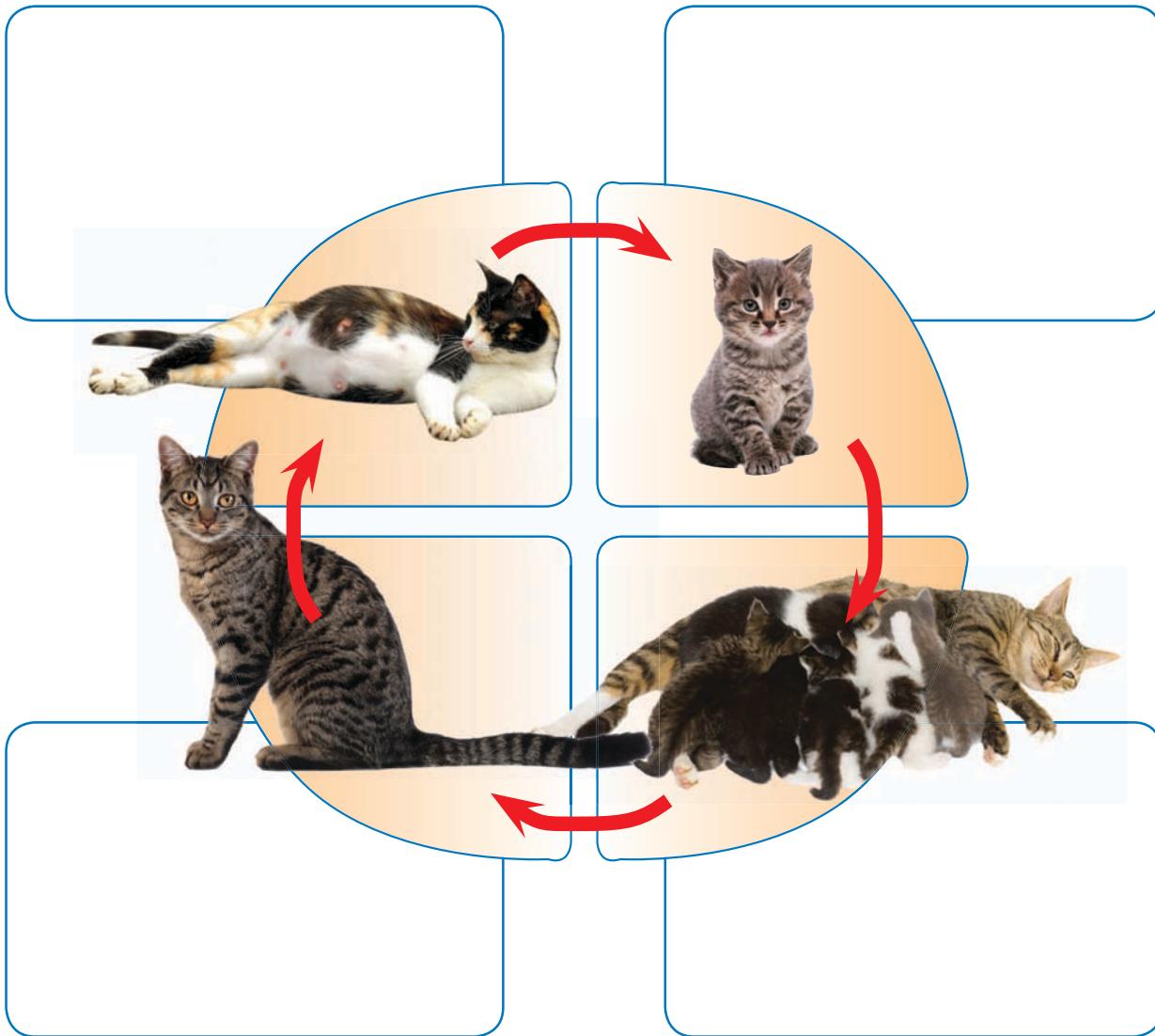
A re direng

Bjale, dira leboo la bophelo bja gago. Ngwala maina mo diswantshong tša mo lebiliking la kanegelo, go laetša leboo la bophelo bja katse.
Šomiša dihlogo tše tša mo tlase go go thuša.

Efa dikgato dinomoro 1-4 gomme o di šomiše lebiliking la gago la kanegelo.

	Katsana e a hlatšwa.		Katse ye kgolo.
	Katse e gampa dibeke tše 9.		Katse e a amuša.

Leboo la bophelo bja katse

Teacher: _____
Sign: _____
Date: _____

27

Seruiwaratwa sa ka

Kotara ya 2 - Beke ya 6 - Lephethomo la

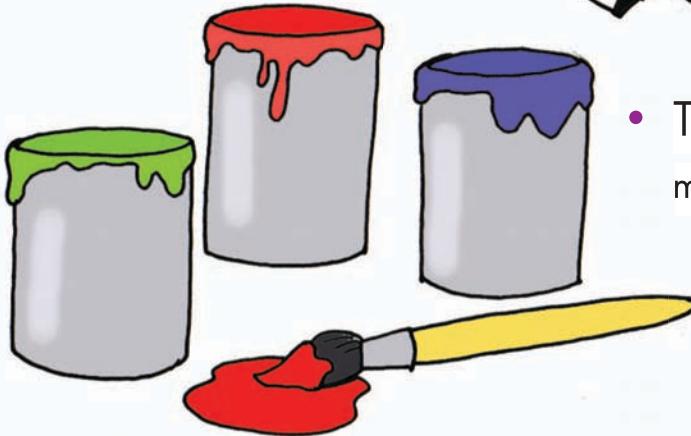
A re direng

Dira maske wa seruiwaratwa sa gago.

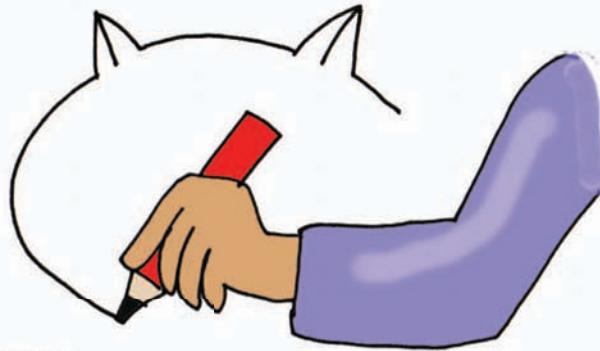
O swanelwa go ba le:
Pampiri ya bogolo bja A4
Phensele
Lerojana la pente le meetse
Lehloma la ditsebe

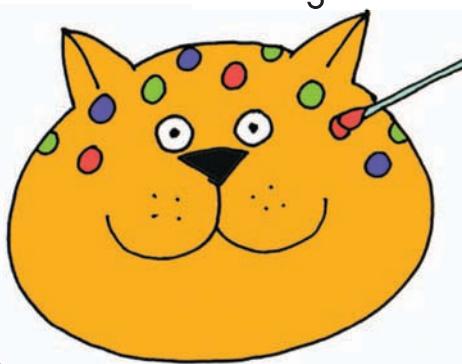
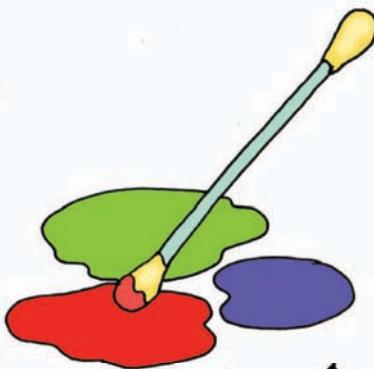
- Thala bokantle bja sefahlego sa katse mo pampiring.

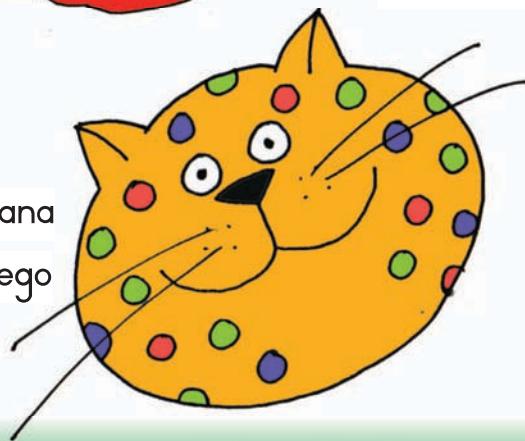
- Šomiša lehloma la ditsebe mmaleng wo mongwe le wo mongwe.

- Tswaka pente o e huduwe, o dire mebala ye 3 ya go fapania.

- Dira marontho a mebala ya go fapania go kgabiša sefahlego sa katse.

A re boleleng

Botšiša mogwera wa gago ka ga seruiwaratwa
sa gago goba ka ga seruiwaratwa sa motho
yo mongwe seo o se tsebago. Bolela gore o
swanetše go e hlokomela bjang.

A re direng

Thala dilo tše 4 tše o swanetšeego go di dira, go
hlokomela seruiwaratwa sa gago. Bjale ngwala hlogo
ka tlase ga sethalwa se sengwe le se sengwe.

28 Go hlokomela tikologo ya rena

Kotara ya 2 - Beke ya b - Lephethomo la

A re boleleng

Lebelela diphoustara tše, gomme o
bolele le bagwera ba gago ka ga seo di re
botšago sona.

Lebelela leswao la go risaekela.

Na o kile wa bona kae leswao la go swana le le?

Hle, re risaekele!

Tšwela ka ntle

Na o ka kgora go hlama mmino/
motantsho ka go šomiša hulahupu
le diribone?

A re baleng

Na re ka dira eng gore re sware tikologo ya rena e hlwekile?

Re swanelo go gopola tše di latelago:

Fokotša: Re swanetše go fokotša go tšhilafatša.

Bušeletša: Re swanetše go bušeletša (go šomiša gape) dilo ka bontši bjo re ka bo kgonago pele re di lahla.

Risaekela: Re swanetše go hwetša mekgwa ya go šomiša pampiri, mabotlelo le ditshitswana go tšweletša selo se sengwe se sefsa.

A re ngwaleng

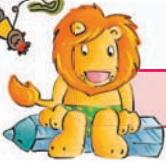
Mo lenaneong la ka tlase, ngwala maina a dilo tše di ka šomišwago gape. Re go thometše lenaneo le lengwe le le lengwe.

Risaekela galase	Risaekela plastiki	Risaekela pampiri	Dira kompose
Mabotlelo a kgale	Mekotlana ya plastiki	Dikuranta	Matlakala a merogo

Go risaekela

A re ngwaleng

Thala mothalo go tloga go ye nngwe le ye nngwe ya dihlogwana tša go la nngele go ya go la mmagoja, go laetša ka fao di ka šomišwago go dira dilo tša mohola.

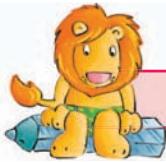

Bjale, akanyetša o be o phare setlankana, go selo seo o ka kgonago go se dira o šomiša dilo tše di šomišwago gape.

Leina la selo

Se dirilwe ka

Thala seswantšho sa selo sa gago.

A re ngwaleng

Nagana ka dilo tše di ka dirago kompose ye botse. Ngwala le lengwe le le lengwe la mantšu a mo tlase go kholomo ya maleba go feleletša lenaneo. O ka nagana gape ka ga dihlogwana tše dingwe ka bowena, gomme wa di tsenya dikholomong tša maleba.

mekotlana ya diplastiki

matlakala a merogo

dipikiri

ditshitswana tša dinotšididi

dikgapetla tša mae

Dilo tše di ka se bolego.

Dilo tše di tlilego go bola.

A re direng

Dira phoustara
ya go thibela
tšhilafatšo.

Thala seswantšho
gomme o ngwale
molaetša.

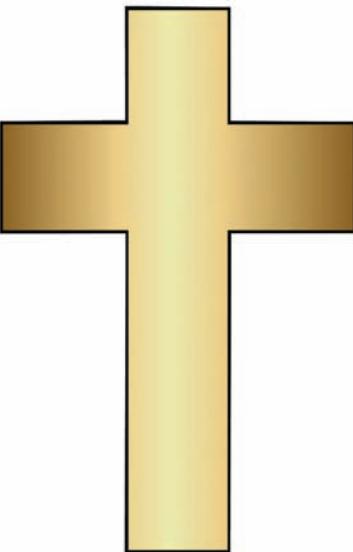
30 Matšatši a ditumelo le a mangwe a bohlokwa

Kotara ya 2 - Beke ya 7 - Lephethomo la

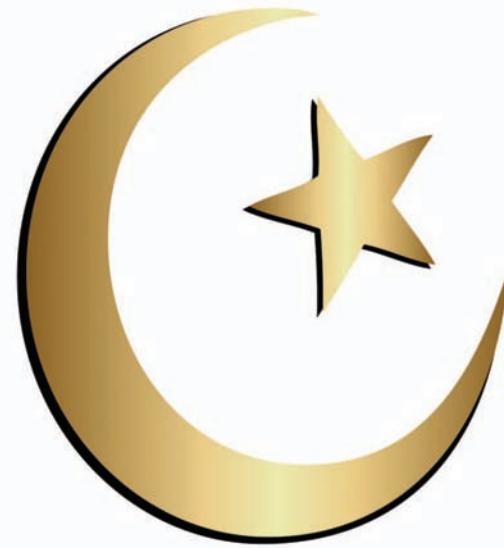

A re boleleng

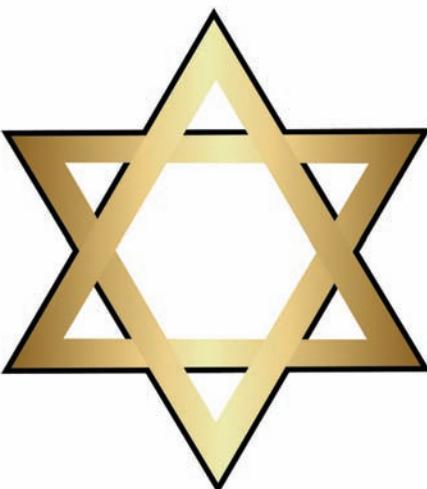
Bolela le mogwera wa gago mabapi le gore ke ditumelo dife tše di šomišago dika tše. Bolela gore sekä sa tumelo ya gago ke sefe. Ge o sa bone sekä sa tumelo ya gago, se thale, gore mogwera wa gago a se bone.

Sefapano ke sekä sa Bokriste. Jesu,
Morwa wa Modimo,

Ngwedi ka sebopego sa bora le naledi ke
seka sa tumelo ya Islamo.

Seka sa Majuda ke Naledi ya Dafida.
Kgoši Dafida o be a le kgoši ya
Baisraele.

Seka sa Mahindu se ngwadilwe ka
polelo ya kgale ya Sanskrite ya
India.

Mafelo a go fapana a go rapela

A re direng

Thala mothalo o amanye tumelo ye nngwe le ye nngwe le lefelo la yona la go rapela. Ngwala leina la moago ka tlase ga seswantsho se sengwe le se sengwe.

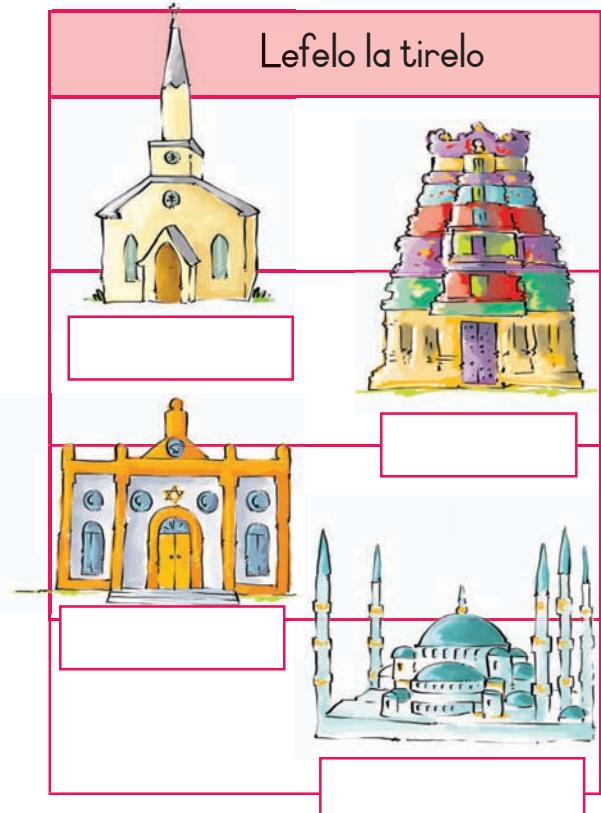
tempel

sinagoge

moske

kereke

Tumelo
Boislamo
Bohindu
Bokriste
Bojuda

A re direng

Botšisa bagwera ba 4 gore seka sa tumelo ya bona ke sefe. Se ngwalolle kgauswi le maina a bona.

Leina la mogwera	Seka sa bona

SETIFIKEITI

Sa go fetša Mphato wa 3

Mabokgoni a Bophelo Puku ya 1

se abetšwe

Ngwala leina la gago

Letšatšikgwedi _____

Morutiši _____

Pukuntšu ya ka

A

a

G

g

B

b

H

h

C

c

I

i

D

d

J

j

E

e

K

k

F

f

L

l

Pukuntšu ya ka

M
m

N
n

O
o

P
p

Q
q

R
r

S
s

T
t

U
u

V
v

W
w

X - Z
x - z